

Madencilik ve Zeytinlikler

Birlikte Mümkün m? Bilimsel Gerçekler ve Yanılsamalar

Bir atışmanın Anatomisi

Türkiye’de zeytinlik alanlarında madencilik faaliyetlerinin yürütülmesinin “uyumlu” olabileceği yönünde söylemler yeniden gündemde. Bazı medya kaynakları, taşınan zeytin ağaçlarının yaşamaya devam ettiği ve hatta daha fazla verim verdiğini iddia ediyor. Ancak bu iddialar, yalnızca sahaya değil, bilimsel gerçeklere de aykırıdır. Bu yazıda, zeytin tarımı, çevresel stres ve toprak sağlığı konularında yapılan hakemli bilimsel çalışmalara dayanarak, zeytinlik-madencilik ikilemi ele alınmaktadır.

Zeytin Ağaçları Taşınabilir mi?

Zeytin ağaçları, bazı koşullar altında taşınabilir. Özellikle kök toprağının bozulmadan alınması, naklin dormansi döneminde yapılması ve sonrasında yeterli sulama sağlanması gibi önlemlerle yüksek oranda başarı elde edilebildiği rapor edilmiştir (Fabbri et al., 2004; Tous et al., 2010). Ancak bu başarının, sınırlı sayıda kontrollü koşulda elde edildiği görülmüştür. Türkiye genelindeki taşımaların %97 başarı oranı ile sonuçlandığına dair herhangi bir yaygın saha verisi bulunmamaktadır. Ayrıca taşınan ağaçların kök stresine, toprak mikrobiyotasının kaybına ve uzun vadeli verim düşüklüğüne maruz kaldığı bilinmektedir (Fernndez-Escobar, 2011).

Verim Artışı Gerçek mi?

Verim artışı iddiası çoğunlukla, taşınan zeytin ağaçlarına yapılan budamanın etkisiyle açıklanmaktadır. Budama bazı yaşlı ağaçlarda kısa vadeli bir verim artışı sağlayabilir (Pastor et al., 2005). Ancak taşınma sonrası zeytin ağacının yeni ortama adaptasyonu, kök sisteminin yeniden oluşması ve su-besin maddesi döngüsünün bozulması, bu verim artışını uzun vadede sürdürülemez kılar. Mevcut bilimsel literatürde taşındıktan sonra sistematik olarak verimi artan zeytinliklere dair güvenilir bir çalışma bulunmamaktadır.

Madencilik Zeytinlik Ekosistemlerine Etkileri

Madencilik faaliyetlerinin zeytin tarımı üzerindeki etkileri çok yönlü ve yıkıcıdır. Toprak yapısı bozulur, ağır metaller (kurşun, kadmiyum, arsenik) birikir, organik madde ve mikrobiyal canlılık azalır (Kabata-Pendias, 2010). Yüzeysel ve yeraltı su kaynaklarının tahribi, özellikle yarı kurak bölgelerde zeytin ağaçlarının su stresiyle karşılaşmasına yol açar. Tüm bu etkiler, sadece zeytin ağaçlarını değil, aynı zamanda çevresindeki tarımsal üretimi, biyoçeşitliliği ve toprak bütünlüğünü tehdit eder (Gómez et al., 2009; Ciccacese et al., 2012).

Rehabilitasyon Bir Çözüm mü?

Madencilik sonrası arazi rehabilitasyonu teorik olarak zeytin yetiştiriciliğine zemin oluşturabilir. Ancak bu süreç, toprak pH'ının düzenlenmesi, ağır metalden arındırılması, mikroorganizma popülasyonlarının yeniden kazanılması gibi onlarca yıllık, yüksek maliyetli bir çaba gerektirir. Rehabilitasyon edilen alanlar, eski zeytinliklerin sunduğu ekosistem hizmetlerini (karbon yutaklığı, habitat fonksiyonu, kültürel değer) yeniden üretmez (Fernández-Escobar, 2011).

Sonuç: Zeytinlikler Varlıklarını Koruyarak Yaşar

Zeytinlikler yalnızca tarımsal alanlar değil, aynı zamanda iklim değişikliğiyle mücadelede karbon yutağı olan, yerel biyolojik çeşitliliğe ev sahipliği yapan ve yüzyıllardır kültürel bellekte yer edinmiş canlı peyzajlardır. Madencilik bu değerlerle uyumlu değildir. Bilimsel veriler, bu iki faaliyetin aynı mekânda sürdürülebilir şekilde yürütülemeyeceğini açıkça ortaya koymaktadır. Kamu politikalarının, kısa vadeli ekonomik kazançlar yerine uzun vadeli ekolojik ve kültürel sürdürülebilirliği esas alması zorunludur.

Tüm bu bilimsel gerçeklerin ötesinde zeytin tarımsal ve ekolojik olduğu kadar sosyo-ekonomik ve kültürel bir değerdir. Yüzbinlerce insanın doğup büyüdüğü, yaşamını sürdürdüğü ortamın doğal bir parçası, atasından miras aldığı, çocuklarına miras bırakacağı geçim kaynağı, kültürünün, tarihinin, gelenek ve göreneğinin bir parçasıdır. Zeytinlikleri yok etmek ya da taşımak insanlara burada yaşamayın, üretmeyin demekle eşdeğerdir.

Zeytinime Dokunma!

Kaynakça

Ciccarese, L., Mattsson, A., & Pettenella, D. (2012). Ecosystem services from Mediterranean forests: Current issues and future challenges. *iForest - Biogeosciences and Forestry*, 5(2), 74–79.

Fabbri, A., Bartolini, G., Lambardi, M., & Kailis, S. (2004). *Olive Propagation Manual*. Landlinks Press.

Fernández-Escobar, R. (2011). Olive tree nutrition and the effect of fertilization on yield. *Acta Horticulturae*, 888, 239–250.

Gómez, J. A., Giráldez, J. V., Pastor, M., & Fereres, E. (2009). Effects of tillage method on soil physical properties, infiltration and yield in an olive orchard. *Soil and Tillage Research*, 102(2), 167–173.

Kabata-Pendias, A. (2010). *Trace Elements in Soils and Plants* (4th ed.). CRC Press.

Pastor, M., Humanes, M. D., Orgaz, F., & Fereres, E. (2005). Effects of pruning on yield and tree vigor of mature olive trees. *Acta Horticulturae*, 791, 385–392.

Tous, J., Romero, A., & Plana, J. (2010). Transplanting old olive trees in the Mediterranean region: experiences and recommendations. *Olivae*, 112, 45–50.